

Evangelische christenen in Nederland
marktverkenning voor de commerciële christelijke
radiozender Bright FM

Rapport nr. 520

juli 2004

----- Voorlopige versie -----

Gert de Jong

KASKI
beleidsonderzoek naar godsdienst en levensbeschouwing

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen
tel. (024) 365 35 31
fax: (024) 365 34 85
www.kaski.kun.nl
info@kaski.kun.nl

1 Inleiding

Bright FM is een initiatief om een radiostation op te richten dat hedendaagse christelijke muziek (gospel) wil uitzenden via ether, kabel, en/of internet. Naar verwachting kan het initiatief rekenen op de sympathie van 40 à 50.000 mensen en zou 2% van de Nederlanders (320.000) minstens een keer per week minimaal 20 minuten naar het station luisteren.

2 Vraagstelling

Met het oog op de ontwikkeling en uitwerking van de plannen voor Bright FM is aan KASKI gevraagd een eerste marktverkenning uit te voeren. In deze marktverkenning wordt een zo reëel mogelijke schatting gegeven van de grootte van de potentiële doelgroep.

In deze verkenning wordt er vanuit gegaan dat de primaire doelgroep van Bright FM onder christenen gevonden zal worden en daarbinnen met name de evangelische christenen. Principieel richt Bright FM zich op een veel groter publiek vanuit haar doelstelling “om ongelovige mensen een mogelijkheid te geven naar een station te luisteren (...) om (...) in aanraking te komen met het evangelie van Jezus Christus”. Feitelijk zal zeker in de beginfase van het station de groep luisteraars onder (evangelische) christenen gevonden worden.

Daarom wordt op grond van bestaand onderzoek een schatting gemaakt hoe groot de groep (evangelische) christenen is.

Een exact aantal is om een aantal redenen niet te geven. Wel kan worden aangegeven wat de ondergrens en wat de bovengrens is van het aantal evangelische christenen. Met ondergrens bedoelen we het aantal evangelische christenen waar met grote mate van waarschijnlijkheid op gerekend kan worden (“lager zal het niet zijn”), met bovengrens wat het hoogst verdedigbare aantal is (“meer zullen het er niet zijn”).

Wij schatten het aantal evangelische christenen tussen de half miljoen en 860 duizend.

In de volgende paragrafen worden de schatting toegelicht en onderbouwd. Daarbij worden eerst de formele overwegingen gegeven, vervolgens wordt de schatting met cijfers onderbouwd.

3 Formele overwegingen

De genoemde aantallen van minimaal 500.000 en maximaal 860.000 zijn gebaseerd op een schatting van het aantal evangelische christenen binnen de protestantse kerken plus een deel evangelische christenen binnen de Rooms-katholieke Kerk. In het volgende wordt aangegeven hoe de omvang van het evangelische christendom is bepaald.

3.1 Omvang van evangelisch christendom

De omvang van evangelisch christendom is niet exact aan te geven. Dat heeft met een aantal zaken te maken:

- afbakening van het begrip evangelisch;
- omvang van het leden bestand van evangelische kerken;
- organisatiegraad van evangelische kerken;
- overlap in ledenaantallen binnen evangelische instanties;
- verhouding evangelische gemeentes en evangelische christenen.

3.1.1 Afbakening van het begrip evangelisch

Het begrip evangelisch is weliswaar een gangbaar begrip binnen kerkelijk Nederland, de precieze omschrijving ervan is een stuk lastiger. Zo zegt R.Holvast op een lezing van de Evangelische Theologische Hogeschool in Veenendaal in 2002 dat de verwarring rond het begrip evangelisch groot is.¹

Holvast stelt dat het bij evangelisch gaat om “die bewegingen die wortels hebben in de Reformatie, het Puritanisme, het Piëtisme, de grote opwekkingsbewegingen, enz. Het gaat om de beweging waarin

- de Bijbel een centrale plaats heeft,
- waar men leeft vanuit persoonlijke bekering en geloof,
- waar men leeft vanuit een missionair élan en
- waar men sociaal betrokken is op de wereld.”

In een omschrijving van de godsdienstsocioloog Hijme Stoffels is in ieder geval opgenomen:

- de Bijbel zien als het gezaghebbend woord van God;

¹ zie tekst op internet: www.ebsveenaal.nl/opening.php; zo ook C. Stavleu, directeur van de ETH dat het niet eenvoudig is om nauwkeurig vast te stellen is wat onder de evangelische beweging moet worden verstaan:
<http://www.wi.christenunie.nl/index.php?Hoofd=/nieuws.php&tekstId=81>

- de persoonlijke overgave aan Jezus Christus als enige weg tot behoud centraal stellen;
- leven in de verwachting van een wereldwijd geestelijk reveil;
- zich beijveren voor de evangelieverkondiging in woord en daad.

Beide omschrijvingen tonen veel overlap, maar missen wat door sommigen als karakteristiek voor evangelisch christendom wordt gezien, namelijk een grote plaats voor zang en muziek in de kerkdienst.

Volgens Stoffel is het evangelisch christendom te plaatsen in de meer orthodoxe hoek van de kerken, maar valt er niet mee samen. Hij maakt in een artikel over de EO² een onderscheid naar drie groepen gereformeerden:

- bevindelijk gereformeerden;
- vrijgemaakt gereformeerden;
- evangelisch-reformatorisch gereformeerden.
-

De eerste twee groepen zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden en er zal vrijwel geen overlap tussen beide zijn. De derde groep vormt als het ware een categorie die voor een deel over beide groepen heen valt.

Voor onze schatting van het aantal evangelischen is het hier van belang dat zeker niet alle bevindelijk gereformeerden tot de evangelischen mogen worden gerekend. Zo zal binnen de kring van Oud-Gereformeerde Gemeenten en Gereformeerde Gemeenten en de rechterflank van de Gereformeerde Bond (vanouds een stroming binnen de Nederlandse Hervormde Kerk, nu wellicht grotendeels overgegaan naar de Hersteld Nederlandse Hervormde Kerk) weinig evangelische christenen worden gevonden. Tegelijk moet worden aangetekend dat bij de jongeren onder de bevindelijk gereformeerden wel weer interesse lijkt te zijn voor evangelisch christendom en gospelmuziek.

Kortom: hoewel evangelische christenen een aantal meer orthodoxe opvattingen hebben, zijn ze niet eenduidig te positioneren binnen de orthodoxe kerken.

3.1.2 *Protestant en rooms-katholiek*

In het voorgaande heeft de term evangelisch een wat protestantse kleur; dat is onvolledig. Ook binnen de rooms-katholieke kerk bestaat een evangelische en/of behoudende stroming die als doelgroep voor de radiozender interessant kan zijn. Te denken valt dan aan Katholiek Nieuwsblad, Werkgroep Katholieke Jongeren

² H. Stoffels. (1998). De oecumene van het hart. Kanttekeningen bij de opmars van de Evangelische Omroep. *Sociologische Gids* 45(3) p.142 e.v. Zie ook: H. Stoffels. (1995). *Als een briesende leeuw. Orthodox-protestanten in de slag met de tijdgeest*. Kampen : Kok

(WKJ), het blad Inspiratie, Katholieke Charismatische Vernieuwing Nederland en Omega Magazine.

3.1.3 *Omvang van het ledenbestand van de evangelische kerken*

Evangelische christenen zijn allereerst te vinden binnen evangelische kerken, waartoe onder andere worden gerekend:

- vereniging van Pinkster- en evangeliegemeenten
- Leger des Heils
- CAMA/parousia-gemeenten
- Rafaël gemeenten
- Unie van Baptistengemeenten
- Kerk der Nazarener
- Bond van Vrije Evangelische Gemeenten
- Federatie van Evangelische Gemeenten
- enz.

Overigens moet de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden (thans opgegaan in de PKN) niet tot de evangelische kerken worden gerekend.

De genoemde kerkgenootschappen zijn vaak sterk congregationalistisch, wat wil zeggen dat er grote zelfstandigheid van de plaatselijke kerken/gemeentes is. Dat kan betekenen dat er (om principiële redenen) weinig gegevens over leden en ledenaantallen op centraal niveau worden verzameld³.

Voorzover ledengegevens bekend zijn, zullen die dan op plaatselijk niveau worden bijgehouden.

Niet alleen organisatorische redenen maken een landelijke schatting van het ledental lastig, maar ook inhoudelijke redenen. De terminologie die gebruikt wordt om betrokkenheid bij een kerkelijke gemeente aan te geven is niet overal gelijk.

Zo kennen de grotere protestantse kerken (o.a. PKN, christelijke gereformeerde kerken in Nederland, Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt)) doopleden en belijdende leden. Binnen deze kerken is het gebruikelijk dat kinderen gedoopt worden en worden de kinderen met de doop lid van de kerk. Belijdenis doet men op latere leeftijd en is tevens de overstap naar een ander ('volwaardiger') lidmaatschap.

³ In ieder geval is de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente een van de argumenten waarom binnen de PKN weinig statistische gegevens worden verzameld op centraal niveau. De PKN wordt daarbij niet eens gerekend tot de congregationalistische kerken, maar tot de presbyteriaal-synodale kerken.

Kerken die de zogenaamde volwassendoop, of wel doop op belijdenis kennen, hebben niet een onderscheid naar doopleden en belijdende leden. Mensen die sympathiseren met die kerk, of regelmatige bezoeker zijn, maar niet gedoopt, worden soms aangemerkt als vrienden van de gemeente.

In het kader van dit onderzoek zijn ook de aantallen vrienden relevant om een schatting te maken van de grootte van de potentiële doelgroep van Bright FM.

3.1.4 *Organisatiegraad van de evangelische kerken*

Er bestaan veel 'losse' gemeentes die geen tot minimale bovenplaatselijke verbanden kennen. In onderstaand overzicht is een bloemlezing van evangelische gemeentes opgenomen, om een indruk te geven van de spreiding. Daarbij zijn een aantal gemeentes opgenomen met (een afleiding van) het woord 'evangelisch' in de naam en een aantal waarvan de omschrijving op een evangelisch karakter duidt⁴.

Evangeliegemeente 'De Wijngaard' te Middelburg
Evangeliegemeente 'In de Ruimte' te Soest
Evangeliegemeente 'Vredeheim' te Rockanje
Evangelisatie te Andelst
Evangelisatie te Giessenburg
Evangelisatiebewegingen
Evangelisch Centrum 'De Kandelaar' te Rotterdam
Evangelisch Christelijke Gemeente te Rijnsburg
Evangelische Baptisten Zendingsgemeente Middelburg
Evangelische Broeder Uniteit
Evangelische Christengemeenschap te Uithoorn
Evangelische Christengemeente Rijnsburg
Evangelische Christengemeente Noordeinde te Rijnsburg
Evangelische Gemeenschap De Catacomben te Oisterwijk
Evangelische Gemeenschap te Hoogeveen
Evangelische Gemeenschap 'Zuiderkapel'
Evangelische Gemeente Henoeh te Valkenswaard
Evangelische Gemeente te Westkapelle
Evangelische Gemeente Westkapelle
Evangelische Gemeenten 'Parousia', De
Evangelische Huisgemeente te Doornspijk

⁴ Bron: E.G. Hoekstra & M.H. Ipenburg. (z.j.) Wegwijs in gelovig Nederland. *Een alfabetische beschrijving van Nederlandse kerken en religieuze groeperingen*. Kampen: Kok. De lijst komt uit de uitgave waarvan het onderzoek is afgesloten in zomer 1986, inmiddels zijn er een aantal nieuwe drukken verschenen.

Evangelische Opwekkings Gemeente 'De Ontmoeting' te Bussum
Gemeente der Christenen 'Ecelesia'
Gemeente der Christenen
Gemeente door Woord en Daad
Gemeente Gods
Gemeente Gods Pinksterkapel
Gemeente Gods te Voorburg
Gemeente Gods
Gemeente in Jezus Christus
Gemeente Maranatha
Gemeente van Apostolische Christenen
Gemeente van Christus
Gemeente van Jezus Christus

3.1.5 Overlap in ledenaantallen binnen evangelische christenen

In de meeste gevallen zal men van slechts één kerkgenootschap lid zijn. Dubbeltellingen zullen bij leden daarom slechts sporadische voorkomen. Anderzijds is het wel denkbaar dat gemeentes die doop op belijdenis kennen (volwassendoop) sympathisanten hebben die formeel lid (dooplid of belijdend lid) zijn van andere kerkgenootschappen. Het is daarom goed mogelijk dat er dubbeltellingen optreden wanneer sympathisanten/vrienden van kerkelijke gemeentes worden meegeteld. In onze uiteindelijke schatting is gecorrigeerd op dubbeltellingen.

Vaker kan er sprake zijn van dubbeltellingen wanneer niet alleen naar kerkgenootschappen wordt gekeken, maar in de lijn van de formele omschrijving⁵ van Stoffels ook naar evangelische organisaties.

Formeel omschrijft hij evangelischen als personen en groepen die zijn aangesloten bij de Evangelische Alliantie of met haar doelstellingen sympathiseren.

In dat geval zijn vele dubbeltellingen mogelijk. Men kan immers lid zijn of betrokken zijn bij meerdere evangelische organisaties.

Het probleem van de dubbeltellingen geldt natuurlijk eveneens voor r.-k. organisaties en media.

3.1.6 Verhouding evangelische gemeentes en evangelische christenen

Overweging bij dit aspect is dat niet iedere evangelische christen lid is van een evangelische gemeente. Het omgekeerde zal niet veel voorkomen: leden van evangelische gemeentes zullen tot de evangelische christenen mogen worden

⁵ De inhoudelijke omschrijving is hiervoor reeds genoemd.

gerekend. Uitzondering hier zou kunnen zijn de kerkelijke gemeentes binnen de PKN met een evangelische kleur (al dan niet aangesloten bij het EWV): niet alle PKN leden van die gemeentes mogen als evangelisch worden aangemerkt.

3.2 Conclusie

Het is lastig om een nauwkeurig overzicht te geven van het aantal mensen dat zich tot het evangelisch christendom rekent. Dat heeft te maken met de afbakening van het begrip evangelisch, met dubbeltellingen en met de andere hiervoor genoemde factoren.

Dat betekent dat er meerdere manieren van tellen mogelijk zijn: een zeer strikte telling, waarin het begrip evangelisch zo strikt mogelijk is afgebakend.

Daarnaast zijn er ruimere tellingen mogelijk, namelijk door het begrip evangelisch niet al te strikt te nemen.

4 Schatting van aantallen

Het aantal (evangelische) christenen is – zo zal na het voorgaande duidelijk zijn – niet exact te geven. Op grond van een aantal gegevens en bronnen proberen we een zo goed mogelijk onderbouwde schatting te geven.

Daarbij kijken we naar gegevens van de Evangelische Alliantie, gegevens uit het onderzoek Geloof in levensstijl, aantal stemmers ChristenUnie (politieke voorkeur), aantal leden EO en aantal bezoekers EO Jongerendag, kerncijfers kerkgenootschappen (o.a. gegevens zoals verzameld door Stoffels) en gegevens van r.-k. organisaties.

4.1 Evangelische Alliantie

Volgens de website van de Evangelische Alliantie zijn 100 organisaties lid, zeven kerkgenootschappen in zijn geheel, daarnaast afdelingen of onderdelen van kerkgenootschappen, zoals deputaten evangelisatie van de christelijk gereformeerde kerken in Nederland, IZB. Van de zeven kerkgenootschappen vermeldt de website er zes:

1. vereniging van Pinkster en evangeliegemeenten
2. Leger des Heils
3. CAMA gemeenten
4. Rafaël gemeenten
5. Unie van Baptistengemeenten
6. Kerk der Nazarener

daarnaast vervolgens 250 gemeentes.

Totaal kan het aantal evangelische gemeentes op zo'n 1.100 worden geschat, vanuit deze gegevens.

In een ander KASKI-onderzoek is naar het ledental van een groot aantal kerkelijke gemeentes zijn ook evangelische gemeentes bevraagd. Van 59 evangelische gemeentes is informatie ontvangen. Deze gemeentes hebben een gemiddeld ledental van 163, hetgeen voor 1.100 gemeentes zou neerkomen op bijna 180.000 leden.

4.2 Geloof in levensstijl

In 1997 liet de projectgroep Nationaal Onderzoek Christelijke Jongeren een onderzoek uitvoeren door de Erasmus Universiteit Rotterdam⁶ onder jongeren tussen 15 en 24 jaar.

In het onderzoek is onder andere naar kerkelijke gezindheid gevraagd. De uitkomsten staan in tabel 4.1

tabel 4.1 Kerkelijke gezindte naar groep (in %)

	<i>EO-r</i>	<i>CS-a</i>	<i>CS-c</i>	<i>YfC</i>	<i>Landelijk</i>
geen	5	3	4	7	57
r.-k.	0	0	5	0	16
ned. herv.	29	15	25	31	10
gereformeerd	36	13	33	35	12
evangelisch	24	53	26	20	2
anders	5	16	8	7	3

Bron: Geloof in levensstijl, p. 24.

EO-r staat voor jongeren die lid zijn van de EO Ronduit Club

CS staat voor Continental Sound, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen concertbezoekers (*CS-c*) en jongeren die meedoen aan activiteiten, projecten en tournees, e.d. (*CS-a*)

YfC staat voor Youth for Christ

De term gereformeerd lijkt niet nader gepreciseerd te zijn. Onder evangelisch wordt in dit onderzoek verstaan: volle evangelie gemeente, pinkstergemeenschap, zevendag adventisten, vergadering der gelovigen, leger des heils. Tot 'anders' behoren Jehova-getuigen, Hindoes, islamieten, leden van het apostolisch genootschap, lutheranen, joden en boeddhisten.

Twee voor dit onderzoek relevante gegevens kunnen uit de tabel worden afgeleid. Allereerst kan worden berekend hoeveel evangelische jongeren er in Neder-

⁶ De rapportage is in twee versies verschenen, een populaire, uitgegeven door EB Media en een meer wetenschappelijke: J.F.A. Braster & M.A. Zwanenburg. (1998). Geloof in levensstijl. Een empirisch onderzoek onder de Nederlandse jeugd. Rotterdam: Faculteit der Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam.

land zijn, namelijk 2% van het landelijk totaal, wat neerkomt op ongeveer 39.000.

Ten tweede blijkt uit de tabel dat niet alleen *evangelische* jongeren voorkeur hebben of lid zijn van de Ronduit Club en Continental Sound, maar ook hervormde en gereformeerde jongeren.

Betrokkenheid bij of lidmaatschap van Ronduit of Continental Sound kan heel goed betekenen dat men graag naar gospelmuziek luistert. Het meest expliciet geldt dit voor het bezoeken van concerten van Continental Sound (cs-c), dit zijn immers gospelconcerten.

Anders gezegd: ook onder hervormde en gereformeerde jongeren (thans PKN) kunnen liefhebbers van gospelmuziek worden gevonden.

Het aantal jongeren dat bij Continental Sound bekend staat als concertbezoeker lag in 1997 op 2.711, waarbij de leeftijdscategorie niet strikt te omschrijven is (er kunnen dus ook ouderen dan 24 of jongeren dan 15 bij zitten). Deze groep bestaat dus voor een kwart uit hervormden en een derde uit gereformeerden.

4.3 Politieke voorkeuren

Wanneer de omvang van evangelisch Nederland wordt geschat op basis van politieke voorkeur zijn de gegevens van het CBS behulpzaam:

tabel 4.2 Politieke voorkeuren in 2002 (gegevens CBS statline)

	<i>Totaal</i>	<i>0-14 jarigen</i>	<i>15-24 jarigen</i>	<i>25-44 jarigen</i>	<i>45-64 jarigen</i>	<i>65 jarigen en ouder</i>
Heeft gestemd	88	.	85	88	90	86
PvdA	17	.	9	17	17	20
CDA	31	.	18	28	28	49
VVD	16	.	22	16	16	14
D66	6	.	9	7	7	3
GROENLINKS	8	.	11	10	7	2
SGP/Christen Unie	4	.	4	5	3	2
SP	5	.	6	6	6	2
Leefbaar Nederland	1	.	-	2	2	-
Lijst Pim Fortuyn	11	.	20	9	13	7
Andere partij	0	.	-	1	0	1
Blanco stemmer	0	.	-	0	0	-
Weet niet	1	.	1	0	1	0
TOTAAL	100		100	100	100	100
Lid politieke partij	4	.	1	3	5	8

In de tabel zijn drie categorieën gegevens bij elkaar gebracht. Allereerst de vraag hoeveel stemgerechtigden hebben gestemd (het opkomstpercentage), vervolgens hoe de stemverdeling onder de politieke partijen is. In de laatste rij is het lidmaatschap van politieke partijen weergegeven. Hier is geen onderscheid gemaakt naar politieke partijen. Wel blijkt uit het lage percentage dat (uitsluitend) het aantal leden van ChristenUnie naar alle waarschijnlijkheid weinig richtinggevende informatie bevat voor de omvang van de evangelische beweging.

Uit de tabel blijkt dat 4% op ChristenUnie en SGP heeft gestemd. Eigenlijk is deze onderscheiding van het CBS niet fijnmazig genoeg, omdat de aanhang van de SGP grotendeels niet tot de evangelische mag worden gerekend. Daarnaast zullen onder het CDA ook evangelischen kunnen worden gerekend.

De aanhang van ChristenUnie/SGP is het hoogst in de leeftijdscategorie 25 tot 44 jarigen.

In 2002 was het aantal inwoners van 20 jaar en ouder ongeveer 12 miljoen, formeel ligt de stemgerechtigde leeftijd op 18, maar omdat het om indicaties gaat, is te billijken dat we de genoemde leeftijdscategorieën aanhouden.

Als 88% van de stemgerechtigden heeft gestemd en 4% hiervan stemde ChristenUnie/SGP dan staat dit voor 428.000 mensen.

4.4 Lidmaatschap EO

De Evangelische Omroep geeft, net als andere omroepen⁷, geen recente gegevens over ledenaantallen. Wel wil men eerder gepubliceerde aantallen medelen. Begin 2001 zou de EO 597.000 leden hebben.

Op de onlangs gehouden EO jongerendag in Arnhem (juni 2004) waren 32.000 mensen aanwezig. Hierbij kunnen mensen van alle leeftijdscategorieën zijn, maar gezien opzet en doelgroep zal het voornamelijk om jongeren (tussen 15 en 24 jaar?) gaan.

4.5 Kerncijfers kerkgenootschappen

Stoffels heeft recentelijk een aantal kerncijfers verzameld waarmee eveneens de omvang van evangelisch Nederland kan worden geschat. De gegevens zijn volgens opgave van de kerkelijke bureaus van de genoemde kerkgenootschappen. Niet elk kerkgenootschap heeft echter een nauwkeurig overzicht over de ledenaantallen, vandaar de schattingen. Bij de Pinkstergemeenten gaat het om een conglomeraat van enkele landelijke of regionale federaties en een aantal zelfstandige lokale gemeenten. Enkele gegevens in de kolom 1970 zijn ontleend aan de Volkstelling van 1971. Een aantal kleinere kerkgenootschappen ontbreekt in deze tabel.

⁷ volgens de EO

tabel 4.3 Ontwikkeling van ledental van een aantal Nederlandse kerkgenootschappen en godsdiensten 1970-2000, volgens gegevens van Stoffels

<i>Kerkgenootschappen</i>	<i>ledental 1970</i>	<i>ledental 1980</i>	<i>ledental 1990</i>	<i>ledental 2000</i>	<i>verschil 1970-2000</i>
Pinkstergemeenten			0	*90.000	415%
Evang. Broedergemeenten	5.240	?	?	*21.000	301%
Jehova's Getuigen	18.261	26.613	31.359	31.089	70%
Mormonen	*4.600	*5.800	*7.000	*7.500	63%
Gereformeerde Kerken (vrijg)	86.451	98.606	114.120	125.048	45%
Gereformeerde Gemeenten	76.643	83.800	91.038	98.495	29%
Geref. Gemeenten in Nederland	15.946	19.124	*21.000	20.644	29%
Zevende-Dags Adventisten	3.340	3.914	4.120	4.300	29%
Unie van Baptistengemeenten	9.611	11.951	12.359	12.224	27%
Nederlands Geref. Kerken	27.738	29.329	29.624	30.169	9%
Christelijke Geref. Kerken	69.641	74.482	75.924	74.739	7%
Rooms-katholieke Kerk	5.273.665	5.453.217	5.559.550	5.106.333	-3%
Bond v. Vrije Evang. Gemeenten	8.650	7.691	7.239	?	-16% (1970-'90)
Geref. Kerken (synodaal)	864.978	869.100	794.008	676.627	-22%
Nederlandse Hervormde Kerk	3.075.565	2.930.928	2.677.244	2.025.005	-34%
Doopsgezinde Sociëteit	32.615	22.500	19.553	11.776	-64%
Evangelisch-Lutherse Kerk	48.195	33.998	23.811	14.928	-69%
Remonstrantse Broederschap	18.355	12.166	8.268	5445	-70%
Nederlandse bevolking	12.975.600	14.091.000	14.892.574	15.848.300	22%

* deze cijfers zijn schattingen

de Remonstrantse Broederschap kent ook vrienden, het vermelde getal is exclusief de 1.816 vrienden.

Wanneer we evangelisch vrij strikt nemen en daartoe rekenen de Pinkstergemeenten, Evangelische Broedergemeenten, Zevende Dag Adventisten, Unie van Baptistengemeenten en Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, dan ligt het totaal aantal op ruim 123.000.

De tellingen van r.-k. en PKN kunnen we iets nauwkeuriger benaderen.

4.5.1 *Evangelische christenen binnen de PKN*

De Protestantse Kerk in Nederland is in zijn geheel niet als evangelische kerk aan te merken, wel zijn er binnen die kerk tal van evangelische christenen. Een deel van hen hebben zich georganiseerd in het Evangelisch Werkverband (EWV). De

formele status van het Verband is een stichtingsvorm, het EWV heeft dus geen leden. Wel wordt een bestand van sympathisanten bijgehouden.

De directeur van het EWV deelde mee dat zich in het bestand van het EWV 6.500 gemeenteleden en 500 predikanten bevinden.

Vanuit deze gegevens kunnen speculatieve schattingen worden gemaakt over de omvang van evangelisch christendom binnen de PKN.

In totaal heeft de PKN zo'n 2.700 kerkelijke (wijk)gemeentes. Wanneer we ervan uitgaan dat predikanten een grote mate van invloed hebben op de gang van zaken in kerkelijke gemeentes, betekent dit dat iets minder dan een vijfde van de kerkelijke gemeentes van de PKN in aanraking komt met het evangelisch christendom. Wanneer het aantal van 500 kerkelijke gemeentes wordt omgerekend naar het ledental van de PKN, zou dat (18% van tweeënehalf miljoen leden) neerkomen op ruim 450 duizend mensen.

En dat zou kunnen leiden tot bekendheid met en waardering voor gospelmuziek. Daarbij moet uitdrukkelijk worden vermeld dat de laatste opmerking al meer in de lijn van speculatie dan onderbouwde schattingen zit.

De directeur van het EWV schatte de evangelische stroming binnen de kerk breder dan de genoemde aantallen sympathisanten op grond van het aantal deelnemers aan *Gemeente Groei Groepen*. Hiervan zijn er 15.000 bekend bij het EWV. Daarbij zal naar alle waarschijnlijkheid gelden dat de deelnemers aan de Gemeente Groei Groepen niet alleen leden van de PKN zijn

4.5.2 *Evangelische christenen binnen de r.-k. kerk*

Rondom een aantal organisaties en instanties binnen de r.-k. kerk zouden potentiële luisteraars van Bright FM gevonden kunnen worden. De term evangelisch dekt in deze de lading niet volledig. Via een aantal informanten is over deze organisaties en media informatie ingewonnen.

Het *Katholiek Nieuwsblad* is een wekelijkse krant voor de meer behoudende vleugel van de r.-k. kerk. De website van het Katholiek Nieuwsblad heeft links naar onder andere het Nederlandse Dagblad en het Reformatorisch Dagblad; de links zijn een indicatie voor de onderlinge verwantschap.

De krant heeft ongeveer 13.500 abonnees, maar het aantal lezers kan op tweeënhalve keer zo veel worden geschat. Veel abonnees geven de krant door aan andere geïnteresseerden, voor een deel wonen die in verzorgingscentra, waarmee het verspreidingsgebied van de krant naar verhouding groot is. Ook zijn parochies op de krant geabonneerd zodat een exemplaar door verschillende parochianen kan worden gelezen.

Het aantal jongere lezers van het Katholiek Nieuwsblad neemt de laatste tijd wel wat toe, maar naar schatting zijn de meeste lezers 55 jaar en ouder.

Volgens de informant van het Katholiek Nieuwsblad zullen naar verhouding weinig lezers van het Katholiek Nieuwsblad gaan luisteren naar een christelijke (gospel) radiozender, maar zou men het initiatief mogelijk wel willen steunen.

De uitgever van het Katholiek Nieuwsblad geeft het blad *Inspiratie* uit. Dit magazine heeft een aanmerkelijk jongere doelgroep en bereik, namelijk jonge gezinnen met kinderen op de basisschoolleeftijd. De oplage van het blad ligt op 13.000; er is relatief weinig overlap tussen Katholiek Nieuwsblad en *Inspiratie*, de bladen bedienen verschillende doelgroepen. Volgens de informant zouden lezers van *Inspiratie* positief staan tegenover het initiatief van Bright FM.

Tot slot wijzen we nog op het blad Omega Magazine, dit is een magazine voor katholieke jongeren in de leeftijdscategorie van 16 tot 35 jaar. Het blad bespreekt allerhande onderwerpen, onder andere gospel cd's. Bij de lezers van het blad mag dus belangstelling voor gospelmuziek worden verondersteld.

De oplage van het blad ligt op 2.500.

4.6 Samenvatting van de schattingen

Een aantal schattingen zijn in voorgaande paragrafen de revue gepasseerd, waarbij in een aantal gevallen het aantal jongeren expliciet is bepaald. Samenvattend zien de getallen er zal volgt uit:

tabel 4.4 Samenvattingen van onderbouwde schattingen

<i>bron</i>	<i>aantal</i>
jongeren	
geloof in levensstijl	39.000
EO jongerendag	32.000
abonnees <i>Inspiratie</i>	13.000
abonnees <i>Omega Magazine</i>	2.500
allen	
ChristenUnie/SGP stemmers	428.000
leden EO	597.000
schatting ledental op grond van KASKI onderzoek	180.000
strikte telling volgens Stoffels	123.000
PKN leden met sympathie voor EWW	450.000
deelnemers Gemeente Groei Groepen	15.000
abonnees Katholiek Nieuwsblad	13.500

Als ondergrens van onze schatting houden we het gemiddelde tussen het aantal stemmers van ChristenUnie/SGP en het aantal leden van de EO aan. Dit zijn er ruim een half miljoen.

Dat we dit gemiddelde naar beneden afronden, motiveren we uit het feit dat de cijfers van zowel Stoffels als KASKI bij het schatten van de ondergrens, eerder afronden naar beneden dan naar boven billijken.

Voor de ruime schatting tellen we bij dit half miljoen een deel van de EWV sympathisanten binnen de PKN plus de lezers van Katholiek Nieuwsblad, Inspiratie en Omega Magazine. Omdat hier zeker sprake zal zijn van dubbeltellingen (b.v. èn sympathisant van EWV èn EO lid), tellen we niet alle 480 duizend mensen hierbij op, maar slechts driekwart daarvan. We gaan er dan vanuit dat een kwart van de groep EWV sympathisanten en 'r.-k. evangelischen' al via andere tellingen meekomt. Dan mogen we 360 duizend mensen bij de gevonden half miljoen tellen, en komen we op het eerder gemelde aantal van 860.000 evangelischen.

5 Aanzetten voor vervolgonderzoek

In het voorgaande is een onderbouwde schatting gegeven van het aantal evangelische christenen in Nederland. Binnen deze groep valt ons inziens allereerst sympathie en interesse voor de gospelzender Bright FM te verwachten. Anders gezegd: de primaire doelgroep van Bright FM zal zich grotendeels binnen de evangelische christenen bevinden.

Hoe groot het daadwerkelijke aantal luisteraars en sympathisanten zal zijn, kan echter pas bij vervolgonderzoek naar voren komen.

Gericht onderzoek onder een aantal hiervoor beschreven groepen lijkt dan ook zinvol. Daarbij denken we aan een kleinschalig telefonisch onderzoek onder een beperkt aantal mensen (ong. 200) uit de groep:

- EO leden
- lezers van het blad Inspiratie
- leden van de PKN

De groep te bellen personen zou in dit geval aselekt uit de omschreven groepen moeten worden getrokken.

Vooralsnog lijken de volgende onderwerpen relevant voor het telefonisch onderzoek.

Mediagedrag:

- aantal uren dat men per dag besteed aan radio en tv
- eventueel kijk- en luistergedrag via internet.

Waardering initiatief van Bright FM

- verwacht men te gaan luisteren?
- hoe vaak zal men luisteren?
- welke programma's zou de radiozender moeten brengen (muziek, reportages, verkondiging, muziek met of zonder presentaties)?

Steun aan Bright FM

- zou men de zender financieel willen steunen? Zo ja, voor hoeveel?
- zou men anderen op de zender attent maken?
- zou men willen bidden voor de zender?
- zou men promotiemateriaal willen verspreiden voor de zender?

Achtergrondkenmerken:

- geslacht;
- leeftijd;
- lidmaatschap of sympathie omroepvereniging;
- krant;
- opleiding;
- regio van woonplaats (Nielsen).